

Observatoriulu ese de doue ori in septemana, Merceura si Sambat'a.

Pretiu

pentru Sibiu pe 1 anu intregu 7 fl., pe 6 luni 3 fl. 50 cr., dusu la casa cu 1 fl. mai multu pe anu; — trimisu cu post'a in laintrulu monarchiei pe 1 anu intregu 8 fl., pe 6 luni 4 fl. — In strainatate pe 1 anu 10 fl. séu 22 franci, pe 6 luni 5 fl. séu 11 franci. — Numeri singlarici se dau câte cu 10 cr.

OBSERVATORIULU

Diariu politicu, national-economicu si literariu.

Anulu III.

Ori-ce inserate, se platescu pe serie séu linia, cu litere merunte garmondu, la prim'a publicare câte 7 cr., la a dou'a si a trei'a câte 6 cr. v. a. si presto aceea 30 cr. de timbru la tesaurulu publicu.

Prenumeratiunile se potu face in modulu celu mai usioru prin assemnatiunile postei statului, adressate de a dreptulu la Redactiunea Diariului

„Observatoriulu“ in Sibiu.

Nr. 70.

— Sibiu, Sambata 30/11 Septembre. —

1880.

Se se faca lumina!

A fostu in Novembre 1866 candu am declarat in „Gazet'a Trans.“ sub titlu „Odata pentru totudeaun'a“, că cu foi'a clericale „Telegrafulu romanu“ nu mai voiu se am a face in tota vieti'a mea, nici in clinu si nici in maneca. Am sciutu bine, pentru-ce trebuie se evitu ori-ce discussiuni ulteriore cu „Tel. rom.“ Eramu tradati, si nu mai voiamu se aruncu si eu oleiu pe focu. Dupa 18 luni am aruncatu pe optu ani de dile pen'a de publicistu politicu si am mai tinutu inca numai pe cea de literatu. Nici la conferentie politice nu am voitu se iau parte nicairi, pentru-că se nu mi s' mai pōta dice, că numai eu asiu fi capulu reutatiei, séu cum intielegeau altii lucrurile, că numai au asiu inpedecă pe romani, că se nu'si cēra gratia in genunchi si se nu se supuna „auf Gnade und Ungnade.“

Din caus'a acestei retrageri am avutu multe dile rele cu amici si neamici de ai mei. Precum eram si ruinatu in sanetatea mea dupa unu morbu cūplitu de câteva luni, suferiamu si taceamu. „Tel. rom.“ tocma pe atunci isi celebră câteva triumfuri forte stralucite la parere. Prin acēsta elu se credea atotu-potente si lovia cu pitiorulu in — luptatorii romani, cadiuti prin armele altora. Acēsta maniera de a triumfă, m'a revoltatu intru tota fiinti'a mea si in Juliu 1869 am reluat pen'a de publicistu. Abia esise unu articlu in „Gazeta“, candu éta intra la mine in Brasiovu onor. domnu Jo an u cav. de P u s c a r i u, care petrecuse la apele minerali, si dupa o conferentia amicabile de 1 ora, imi ia parol'a, că voiu curmă ori-ce discussiune ulteriōra cu „Tel. rom.“, pre candu intr'aceea si dsa luă asupra'si nobil'a si romanesc'a missiune de a moderă furiile acestuia.

Pāna in dio'a de astadi mai am acelu manuscriptu, pe care mi l'am retrasu atunci dela „Gazeta“. Am tacutu apoi pāna in a. 1876, candu redactorulu Jacobu Murasiu, infrantu de

unu morbu fisicu complicatu, de altulu psichicu, causatu prin persecutiunea sortiei si a omeniloru rei, remasese numai cu 280 abonati.

„Este si dauna si rusine infricosiata pentru romanii din monarchia, că diariile loru politice nu se potu tine“, ne diseramu unii dintre noi, apoi apucandu-ne de lucru, pāna in Novembre 1877 ridicaramu numerulu abonatorulu „Gazetei“ la preste 800.

Sibiulu, pre cātu este elu si romanescu, se află pāna in acelu anu ruptu si sfasiatu amaru in doue partide. Un'a din ele nu avea nici unu locu de aparare in publicu.

„Gazet'a“ isi luase de regula, că se nu se amestece in acelea certe de frati. Alte cestiuni mari, de interessu universale si cele nationali, de viatia de mōrte, steteau la ordinea dilei; nu remanea spatiu de o linia pentru certe, ba nu ajungea nici pentru cestiunile mari. Dara apoi certe ne trebuia noue? Certele sclaviloru incatusiati?!

Nu sunt datoriu nimenui cu dare de sama, pēntru-ce am mai intemeiatu si acestu diariu politicu „Observatoriulu“ dela 1 Ianuariu 1878. Ceea ce sunt constrinsu a comunică la loculu acesta pentru lectorii cari nu cunoscū „Teleg. romanu“, este numai inpregiurarea, că dela primulu meu anuntiu, in 2 ani si 8 luni redactiunea lui isi tinu deschise colōnele pentru tōte penele moiote in veninu, câte au avutu placere se 'mi insulte persōn'a, se mintia câte le place despre intreprinderile mele private, se'si bata jocu si se'si manifeste bucuri'a satanica pentru desastre familiare; pāna candu in Nrii diu urma dede ospitalitate si unui pamfletu infamantu si perfidu, alu carui autoru este unu individuu famosu.

Acı este de insemnatu, că nici-una din batjocurile, provocarile si atacurile publicate pāna acum asupra mea in foi'a clericale, n'au esitu in rubric'a cunoscuta sub titlu „Locu deschisu“, pentru-că redactiunea se pōta declinā dela sine orice solida-

ritate cu pasquillele si pamfletele altora, ci tōte s'au publicatu in propriulu corpu alu diariului, la locu de frunte, prin urmare in solidaritate cu redactiunea.

Ōre numai cu redactiunea?

Positiunea acelei foi clericale este una din cele mai singularie si anormale, in cātu daca vei face abstractiune dela legile pressei, apoi abia mai poti sci, care din atātea persōne morali este solidara pentru observarea legiloru ethice si de buna cuviintia, redactiunea, comisiunea, consistoriu, sinodu séu cine? Spre a caracterisă oresicum acea positiune curiōsa si nedefinita, simtiu necesitatea de a reproduce aici rezultatulu unei conversatiuni amicabile, relative la press'a nōstra periodica.

Inca din serbatorile Nascerei Domnului 1878 am declarat preas. sale d-lui mitropolitu Mironu Romanulu facia cu preacuv. sa dn. vicariu Popea si cu alti 6 barbati orthodoxi fruntasi, si membrii de ai consistoriului, că eu sunt omu nascutu in libertate, nu sunt sclavu, prin urmare nu cunoscū professiunea de gladiatoru; nu scriu spre a invrasmasi, ci spre a inpacā spiritele, de aceea cu „Teleg. romanu“ nu me voiu dimitte in nici-o discussiune.

Am facutu acēsta declaratiune esc. sale mai virtosu din causa, că-lu sciamu totuodata presiedinte alu comisiunei archidieceesane, in ale carei mani sunt depuse destinele diariului clericale „Telegrafulu romanu.“

Esc. Sa si toti cāti au fostu de fatia, isi voru aduce bine aminte de respunsulu memorabile ce a binevoitu a'mi dá cu acea ocaziune.

„Da, d-ta ne vei face oresi-care concurentia; noi inse nu avemu causa se ne tememu de ea.“

„Ce concurentia Escelentia, la 3 miliōne de romani, numai trei diarie politice? O mana de sasi, si totu au 2 cotidiane, 1 de 4 ori pe septemana si alte câte-va mai mici.“

„Dara in fine... se pōte intemplă, că eu insumi se me vediu silitu a'mi apară chiaru persōn'a mea

Foisior'a „Observatoriului“.

Instructiunea si educatiunea de moda.

(Urmare si fine.)

Cu o educatiune astfelu de viciōsa crescū copii pāna termina studiile secundare, si éta cā parinti au decisu a'i trimite in strainetate spre a'si completă studiile. In orasiile mari ale Europei, si mai alesu in Paris, pe lānga tota cultur'a, coruptiunea, luxulu si moliciunea, se desfasiura in tota golicionea loru si curgēndu abundante cā undeale unui oceanu, inveluescu in generalu, si pe acestu nenorocitu, a carui ānima flexibila e inca neformata, si in puçinu timpu cade victim'a tuturor viciloru.

Si ce se'si reamintēscă, că se regrete? pe mam'a sa? de abia o tne minte! Limb'a sa? cu greu incurca câte o vorba doue romanesci! Cine se veghedie acolo la educatiunea si instructiunea sa? Cine se'lu consilie die a fugi de vicii si a iubi virtutea? Strainii care'lu despōie profitandu de naivitatea lui? Cochetelē care 'i iau ultimulu banu? Toti ilu incanta, toti ilu lingusiescu si sermanulu tineru, presumtiosu, cade victim'a usiurintiei lui si a neprevederii parintiloru. In scurtu timpu devine unu perfectu jucatoriu de biliardu séu de cancan; dio'a ilu apuca prin baluri, cā Mabile etc., unde deminēti'a se spala pe ochi, si consumandu dile si nopti intregi in tōte speciele de desfrenari, isi ruinēdia sanetatea si averea. Candu ajunge la estremitate — financiarmente vorbindu — isi mai aduce aminte cā are parinti, caror'a le adressēdia duzine de epistole estrurgente, cerendu bani si era bani, si nu fara espunere de motive: „Acı vieti'a e forte scumpa; imi trebuie atāta pentru nutrimentu, atāta pentru camera, atāta pentru carti, atāta pentru preparatori, atāta pentru esamene etc. etc.“ si la casuri extreme: „sunt bolnavu, imi lipsescu medicamentele si doctorulu, sunt pe patulu mortii, séu trimiteti'mi atāti bani, cā-ci altfelu me inpușcu.“

Parinti primescu epistolele, le citescu si imediatu tramitu bani copilulu loru.

Asia, in timpu de vreo 5—10 ani urmēdia multi din cei trimisi prin strainetate, si dupa ce desēca cu totulu o parte din averea parintiloru, ne pomenimu cu d-loru,

intre noi dandu-ne cōte pe trotoare. Unii inse, mai perspicaci, cari au parinti mai scrupulosi, dupa-ce perdu 5—6 ani in zadaru, facu totu posibilulu si, candu e aprōpe de a se întōrce in tiēra, se repedu prin Itali'a, Bruxel etc. si capetandu de gratia o diploma de capacitate, intra cu mare pompa in tiēra cā licentiati in filosofia, séu doctori in sciintiele politice si administrative, séu economi'a politica etc. etc.

In locu de a culege cultur'a tieriloru civilisate, absorbu tōte viciile, singurele cu cari se intorcu in tiēra. In locu de a'si lumina spiritele spre a potea fi utili loru si patriei, din contra, le abrutisēdia si le tempescu, devenindu infructuosu si vatematorii, loru si nationaliloru loru!

Nu negamu, că mai avemu inca trebuintia a se trimite tineri in strainetate, pentru a se cultivă si instrui; dar acēsta atunci, candu ei potu alege ce e bine si utile, atunci candu ānim'a loru e formata prin o crescere ingrijita, candu iubesc binele si fuge de reu din convictiune; cā-ci altfelu este o chimerica sperantia aceea de a crede, că ori-cine va merge in lumea civilisata, isi va assimilă necessarmente numai cultur'a si instructiunea.

Asemenea omeni — din nefericire — au inceputu a se inmulti in tiēra nōstra, cari dupa ce 'si-au consumatu timpulu in bachete si orgii prin tieri straine, neurcandu scar'a nici unei scōle, intra in tiēra cu lornionulu in ochi, necnoscēndu'si nici chiaru amicii si facēndu pe savantii. Éta unu omu de societate, unu parinte de familia, si fiindu-cā totulu la noi e posibilu, pōte si unu omu de statu. Ce are se produca unu asemenea omu si de ce utilitate va fi? Éta utilitatea: o ānima putreda si infectata de tōte viciile, instruitu prin tōte modurile pentru a'si potea satisface cele mai viue dorintie, cu toalet'a cea mai stralucita si cea mai afemeiata, se introduce in familii oneste, in societati alese, ajunge in fine prin manierele cele mai seducătoare, in care singuri au unu studiu perfectu, a respandı cu profussione intrēga, scandalulu si coruptiunea, facēndu dintr'o familia-modelu, unu cuibu de discordia si de ura!

Dar pentru tiēra loru acesti pretinsi; invetiati de ce utilitate sunt?

Avendu o instructiune cu totulu superficiale, avendu

gravate in ānimile loru ideile cosmopolite, despretiindu nationalitatea, limb'a si religi'a loru, sunt nisce fiintie periculose, cari nu cugeta niciodata la prosperitatea si ameliorarea societatii. Pusi in capulu celoru mai inalte functiuni, ajusi la onoruri prin cāi tortuōse, lipsiti de tactu si de capacitate, nu facu de cātu a exploatā poporul, devenindu instrumentele ori-cui, intrig'a si favōrea tinēndu'i la loculu loru cu absoluta incapacitate.

Se abandonamu dar, acēsta sistema de educatiune de moda, care n'are de scopu de cātu a dá societatii incapacitati si omeni superficiali, cā-ci e o cale ratacita, o labōre infructuōsa. „Avuti'a intelectuală, a disu unu invetiatu, valorēdia mai multu de cātu tōte cele lalte pentru fericirea aceluia care o possede. Ea este dupa virtute, supremulu bine si sorgintea totoruru bunuriloru. Chiaru din punctulu de vedere economicu, este avuti'a cea mai productiva. Pentru a aprecia avuti'a unei tieri, nu e destulu a consideră fertilitatea solului, fericit'a situatiune a porturiloru, numerulu mineloru etc., ea pōte avea tōte acestea in abundantia si se nu fia nici avuta inlantru, nici puternica in afara, daca n'are omeni. Educatiunea face pe omu; omulu face pe pamentu... Caracterulu propriu alu avutiei intelectuale este, cā dānd'o altora, se pastrēdia intacta pentru sine. In ori-ce alta materia, darulu, cā successiunea séu cā vendiarea, transfera proprietatea, adeca acela care dā, incetēdia de a possede ceea ce a datu. Nu e totu astfelu cu avuti'a intelectuală. Nu e nici unu interessu a o ascunde; din contra, a o respandı.“

Pretutindeni, astadi acordulu unanimu este, cā societatea, famili'a trebuie se'si depuna tōta solitudinea si cu o scrupulōsa prudentia se se respandēdia educatiunea si instructiunea; filosofulu vede acı un mijlocu de a face pe omu mai bunu si mai fericitu; filantropulu o usurare a miseriei; economistulu unu mijlocu puternicu de a activă si amelioră productiunea; publicistulu, sorgintea progressulu; omulu politicu si omulu de statu, unu gagiu de securitate; toti in fine vedu o satisfactiune rationabila si legitima a necessitatiloru epoeci nōstre, o bariera opusa la reintōrcerea revolutiuniburu violente!

D. Z.

(„Press'a“.)

in diariul d-tale, "fu replic'a mitropolitului, ne-asteptata pentru noi toti.

Acestea explicatiuni reciproce, calme si fratiesci n'au folositu nimicu. Din 2 ani si 8 luni se p'ote face o bunicica colectiune de uri de ai „Telegr. rom.“, in care persón'a mea este insultata, totdeauna cá din chiaru-seninu. A fostu si este sub t'ota demnitatea mea de a reflectá la misieli. Dupace inse obstinat'a mea tacere observata in interesulu p'acei fratiesci, incep' a fi explicata cá frica, apoi sunt datorii atátu publicului cátu si mie insumi si fiului meu, cá se vindecu in modu radicale pe toti adversarii mei de acea illusiune a loru, inse nici acum aparandu persón'a mea, cá nu am de ce se o aparu, ci punendu'mi acestu diariu nu numai in servitiulu apararei intereselor n'ostre superiori si sacre, cá si p'ana aci, fia acelea de orice natura, dara si in alu persóneloru private si alu corporatiuniloru, care sufere greu dela despotismulu unoru ómeni, carii nu se rusin'edia a numi in scrierile loru publice „Juda“ si „vipere“ pe frati de ai loru, cu cari servescu la acelasiu altariu dumnediescu.

Intunecimea este prea mare inpregiurulu nostru; adeveruri patente sunt sucite si falsificate, generatiunea juna sedusa infricosiatu, ur'a si urgi'a se propaga neincetatu pe cali clandestine; intr'aceea onorabil'a comisiune apare in ochii lumei, cá si cum nu ar vedea si nu ar audí nimicu, cá si cum nu 'iar pasá de solidaritatea ce exista intre dens'a si organulu clericale.

Trebue se se faca lumina si lumin'a se va face.

G. Baritiu.

Pana candu acestea sarcine?

In Augustu 1845 redactorulu acestui diariu publicase in diariul seu de atunci, „Gazet'a Transilvaniei“ unu articlu primu, intru care indemná pe locuitorii romani, cá toti cáti potu in sensulu legiloru, totu de atunci, se'si castige proprietate de pamentu in tier'a loru. In aceeași luna silitu fiindu a se presentá elu si redactorulu diariului germanu din Brasiovu, la cancelari'a curției si la faimosulu ministru de politia grafulu Sedlniczky in Vien'a, — consiliariulu de curte Somlyay, care erá cum se dice „chef“ alu biroului de pressa, rastindu-se cátra Baritiu ilu intrebá, cum cut'edia elu se recomande romaniloru proprietate de pamentu, cá-ci a vorbi romanulu de proprietate, ins'erna a'i recomendá se fia comunistu.

Asia intielegeau inainte cu 35 de ani chiaru gubernelu n'ostre dreptulu omenescu de a'si castigá cineva drépta proprietate de pamentu; dara totu acelea gubernelu aveau maxim'a de statutu care tine cá: alu cui este pamentulu, a aceluiu este si domni'a si t'ote drepturile asupra tieriei.

Ore astadi cum cugeta legislatorii si gubernatorii? Ei cugeta totu asia, numai formul'a le este schimbata. Acuma se dice: Lasamu ómeniloru illusiunea, cá se créda cá in adeveru ei sunt proprietari, in realitate inse adeveratulu proprietariu alu teritoriului intregu se fia numai statulu, sau cum se dicea in feudalismu, corón'a. Indesiertu striga cei mai buni economisti contra acestei doctrine perverse, care duce in adeveru la comunismu pe doue cali si la revolutiunea cea mai sangerósa si barbara din cáte s'au veditu de 100 de ani incóce; indesiertu dicemu, pentrucá fanaticismulu orbitu si orbitoriu, alérga barbaresce pe calea periei inainte.

Materia bogata este acésta, care merita se fia tractata si discutata in t'ote dilele, in diarie, in carti, in conversatiuni private, in dissertatiuni publice.

Amu disu cá doctrin'a cea noua ce se propaga la noi cu scopu de a face unu singuru proprietariu, pe statutu, este perversa, care inpinge pe popóra de spate in flacarile revolutiuniloru. „Siebenb. deutsches Tagblatt“ din 4 Septembrie a. e. a documentatu acestu adeveru cu cifre statistice ungresci, care de si mute, vorbescu totusi cu elocentia mai ilustra, decátu toti ministrii si toti deputatii dietelor. Eca cum:

Inainte numai cu 6 ani valórea teritoriului Ungariei si alu tieriloru adnexe fu pretiuita in bani la 3700 milli'one florini asia, cá in acestu pretiu nu intra casele de locuitu, nici dependentiele loru, ci este pretiuitu numai pamentulu.

Pe acestu teritriu se pórtu economia de campu. Venitulu curatu, scosu dupa catastrulu oficiale din t'ota Ungari'a, Transilvani'a si Croatia este pe anu (se intielege in cifra mijlocia) 127,627.000 florini. Candu dicemu venitu curatu, intielegemu

cá spessele cultivarei sunt subtrase din venitulu brutto, nu inse si sarcinele statului, ale municipiului, comunei politice, comunei bisericesci etc., cá-ci acestea se scotu dupa aceea din venitulu curatu.

Sub absolutismulu si semiconstitutionalismulu austriacu (1850—1866/7) darea de pamentu (fancier'a) erá in Transilvani'a 10%, in Ungari'a cá mai fertila si cu comerciu mai mare, 16% din venitulu curatu; astadi aceeași dare este aprópe intreita. Se luamu inse totu numai cifre generali, pe care avemu se le subtragemu dela venitulu curatu.

Darea de pamentu scósa din tierile „corónei“ ungresci p'ana in a. 1875 a fostu rotundu 37½ milli'one. Din acelu anu inainte se mai incarca sub unu titlu, éca asia, de aruncu, cáte 3½ mil. — Sum'a foncierei pe anu 41 milli'one florini. Sco-tiendu acésta suma din venitulu curatu, aru mai remanea poporulu agricultorulu circa 86 milli'one fl., din care se traiésca p'ana la altu secerisiu.

Dara stati pe locu, cá din acelea 86 milli'one mai are se dea multe percente la comitatu si la comune. De nu aru fi datele oficiale publicate de ministriu, nu ti-ai crede ochiloru vedindu, cá in Ungari'a sunt comune, in care arunculu comunale se urcá in 1875 p'ana la 150% asia, cá de ex. celu ce dá statului 100 fl. la comuna trebue se platésca 150 fl. Chiaru si aici in Transilvani'a sunt contributiuni comunali dela 20 p'ana la 30 si 35 pe alocurea si 50%. Ar fi fórtu instructiva publicarea mai multoru budgete de ale comunelor specificate asia, precum se publica din comunele urbane, de cáte 20 mii p'ana la 200 mii locuitori, si mai mari. Te miri cáte positiuni se insira, parte necesarie, alte folositorie, o multime cu totulu de prisosu, p'ana la crima. Dara se facu t'ote si arunculu cresce neincetatu, in cátu astadi ilu poti luá terminu mediu la 50%, prin urmare in statulu intregu la 19 milli'one. Subtrasa si acésta suma din restulu venitului curatu de 86 milli'one, aru mai remanea proprietariloru mari si mici pe sam'a loru 67 milli'one fl.

Hoho! striga aci bancile, casele de economii, capitalistii onesti si usurarii rapitori. „Cercetati“ dicu ei, „in cartile hipotecarie (Grundbücher) si veti afla, cá economii si proprietarii Ungariei, Transilvaniei, Croatiei gemu sub 222 milli'one 740,357 fl. datorii intabulate pe mosiile loru. Totu ei mai erau datori in 1875 si la particulari, pe cambii si obligatiuni personali circa 78 milli'one, prin urmare datorii loru passive se urcau la 300 de milli'one. De atunci aceleasi datorii au mai crescutu dupa statisticulu Keleti, inca cu aprópe 35 milli'one; prin urmare acum, in anulu 1880 datorii hipotecarie passive ale proprietariloru sunt cu atátu mai mari. Platiti mai antaiu interesele aceluor capitaluri, fia si numai cu 5 ori 6%, de aci incolo vedeti voi din ce veti trai.“

„Ci cá atunci abia ne mai remane venitu efectivu 37 milli'one“, replica proprietarii.

Si cáti sunt acei proprietari? Sunt 2.348,110 mici cu cáte 5—10 jugere (pogóne), 132,729 mi-diocci cu cáte 30 p'ana la 1000, 5195 mari, dela 1000 p'ana la 10,000 jug. si in fine 231 carii au dela 10 mii de jug. in susu, adeca asia numita Latifundia. Cele 37 milli'one inpartite, s'ar veni pe fiacare proprietariu cáte 18 di: opt-spredece florini v. a., cá se traiésca preste anu cu familiile loru.

Statisticulu Schlicker in opulu seu din 1877 pune venitulu proprietariloru din productele pamentului cu multu mai mare de cátu este celu oficiale, adeca la 276 milli'one fl. v. a. Noi inca suntemu aplecati a'lu luá de base pe acesta, ha de ar fi acela in realitate chiaru indoitu mai multu, inpartitu pe 2 milli'one 486,365 de familii, cátu se vine pe o familia? Divisiunea o póte face oricine.

Care sunt urmarile? Acelea se vedu in t'ote dilele. Consiliariulu ministeriale Keleti asigura, cá in anulu 1876 s'au schimbatu proprietarii la 189,249 de mosii si mosióre, éra in 1877 si mai multe, adeca la 219,381 in valóre de 186½ milli'one fl. Din acestea numai in 50 mii de casuri s'au schimbatu proprietarii prin hereditate, celelalte prin vendiare, cátu din mana libera, cátu mai multu la toba. Trecerea mosiiloru dela unu proprietariu la altulu in Ungari'a deveni adeverata epidemia, si se nu uitamu, cá taxele de transcriptiune (intabulare) sunt asia de mari, in cátu la o mosia venduta de cinei-ori se duce intregulu pretiu numai in taxe fiscali, cu alte cuvente, valórea o a luat statulu; vedea apoi proprietarii, cum ii voru mai dá o alta valóre, sau mai bine, cum isi voru scóte pretiulu din ea. De aici se explica fórtu bine, pentrucá scadu mereu pretiurile mosiiloru.

Cu t'ote acestea, in mani'a acestei spoliatiuni

fiscale, noi nu vomu incetá nici-odata se dicemu romaniloru: cumparati mereu pamentu si'lu cultivati fórtu bine.

Revista politica.

Sibiu, 10 Septembrie st. n. 1880.

In caletori'a sa de reintórcere dela baile din strainetate, ministrulu de esterne austro-ungaru bar. Haymerle aflá cu cale a face in trecatu o visita principelui-cancelariu de Bismark, care se afla actualmente retrasu in vilegiatur'a sa dela Friedrichsruhe. Acésta visita a ministrului de esterne austro-ungaru este discutata si comentata din diferite puncte de vedere. Organele oficióse ale baronului Haymerle afirma, cá visit'a dela Friedrichsruhe au fostu dictata de inpregiurari politice de prim'a ordine, cá ea este o noua proba a sincerei si marei intimitati ce domnesce intre cele doue state aliante, si cá scopulu ei este stabilirea unei intielegeri ulterioare a celoru doi barbati de statutu asupra atitudinei si mesuriloru, ce au se ia cei doi aliati in cestiunea orientala si cu deosebire fatia cu cestiunea supraveghiarei Dunarei de josu p'ana la Marea négra, precum si asupra politiceii ce are se urmedie gubernulu austro-ungaru fatia de carbicós'a resistencia a Serbiei si a opozitiunii Romaniei in comisiunea européna dunaréna.

Cu alte cuvinte disu, ministrulu de esterne alu poternicului statutu austro-ungaru s'au dusu la Friedrichsruhe, pentrucá se se incline cancelariulu prusso-germanu, se primésca dela densulu inspiratiuni politice si totuodata instructiuni si marsiurut'a, carei are se se intocmésca politic'a aliatului din Vien'a. Austro-Ungari'a plutesce deci cu pandiele inflata de ventulu ce sufla din Friedrichsruhe, pe valurile mobile si umede ale aliantiei germano-austriace.

Comparandu intre sine politic'a esterna si interna a monarchiei austro-ungare vomu aflá, cá ea este dualistica si inspirata de doue suflete, ce locuescu in acelasiu corpu. In timpulu ce politic'a esterna si-au aflatu espressionu in aliantia nescrisa, incheiata acum unu anu intre principele de Bismark si comitele Andrassy, politic'a interna este condusa de curentulu slavo-filu alu politiceii comitelui Taaffe, ale carei rezultate au fostu p'ana acuma intrarea in Reichsrath a boemiloru, caderea si paralisarea nemtiloru centralisti si acuma in fine, multu comentat'a caletoria a monarchului in Galiti'a si Bucovin'a. Semnatur'a caracteristica a politiceii actuale austro-ungare este deci cu doue fetie si adeca: in afara ea este germano-fila, éra inlaintu slavo-fila. Nu incupe indoiala, cá o astfelu de politica cu doue suflete nu póte avea durata lunga si cá mai curéndu seu mai tardiu, va trebui se se acomodie unu celuilaltu seu se se contopésca, dupa cum va preponderá influinti'a straina a multu iubitelui aliatu din Friedrichsruhe, ori aceea a elementului slavo-polonu, acarui stea se apropia totu mai multu de zenitulu seu.

Aceasi Austro-Ungaria, ai carei barbati de statutu au declarat de repetite-ori si la diferite oca-siuni, cá acésta monarchia nu póte suferi cu nici unu pretiu, cá la fruntariile sale sudu-ostice se se formédie state mici slavice, semi-vasale Rusiei, astadi ia parte activa la demonstratiunea esecutiva navala a poteriloru europene in contra Turciei, cu scopu de a o constringe se cedédie cetatea si portulu maritimu Dulcigno in posesiunea Muntenegrului, care inca este unulu din acele mici state slavice, de cari se temu atátu de multu barbatii de statutu ai Austro-Ungariei. Eata deci si aicea o noua contradicere intre vorbe si fapte, o contradicere care este si ea una din multele balantieri de libela, ale politiceii siovaitoare si neconstante ale acestei monarchii. Acésta politica se póte caracterisá cu o disa remasa de pe timpulu absolutismulu austriacu, care se exprima prin cuvintele: confusa dar' radicala.

Intr'aceea flot'a colectiva a mariloru poteri s'au adunatu in portulu Ragusa, cá se plece la Dulcigno, pentrucá seu se fia de fatia la cedarea acelei localitati in posesiunea Muntenegrului, seu la casu contrariu, se constringa pe Turci'a si pe albanesi la acésta cedare cu poterea tunuriloru Krupp, Armstrong si Uchatius. Acésta demonstratiune colectiva si esecutiva indreptata in contra Turciei, se face in numele si in virtutea tractatului internationalu incheiatu la Berlin.

Care va fi rezultatulu finale alu acestei demonstratiuni navale, nu se póte sci, ceea ce se póte inse prevedea si sci de pe acuma este: cá demonstratiuni de acestea navale venindu odata in moda, nu se voru margiui numai la una, ci ele se voru repeti dupa cum va atlá diplomati'a cu cale,

astadi in contra Turciei, maine in contra Serbiei, a Bulgariei si asia cu gratia mai departe si astfelu flot'a colectiva a mariloru poteri va implini serviciulu de politie permanenta a Europei. Că prin astfelu de mesuri dictatorice libertatea poporaloru orientale devine fictiva si ilusorica, n'are lipsa de a fi demonstrata, de orece este unu lucru claru si lesne de intelesu. Una din intrebarile viitoriulu va fi deci si aceea, că până candu Turci'a si poporale orientale voru fi dispuse a acceptă si a suferi dictatur'a européna, care dispune in modulu celu mai arbitrariu de sörtea si libertatile loru, pe care si le au castigatu in lupte nenumerate? Si la acésta intrebare va raspunde si o va deslegă totu viitoriulu.

Comentariu la caletori'a ministrului de instructiune.

— (De lângă Timisiu, 30 Augustu 1880.) Se intempla adesea in convenirile confidentiali, că generatiunea mai tinera incepându a desbata si a tractă unele cestiuni de care sunt la ordinea dilei, cu acea ocaziune de comunu vine in desbatare si tinut'a barbatiloru, cari au jocalu ore-care rolu in cestiunile subversante. Este o placere a ascultă o disputa, care decurge intre doi individi, cari sciue ce insemnéia a discută cu sange rece si a nu stă mortisii pe lângu o parere, formandu'si asia dicându idei fixe. Se intempla inuse de multe-ori, că fiindu de fatia si observate tóte regulele discussiunei, la vorbe simple una parte nu admite adevérule celeilalte; in casulu acesta decidu documentele.

Deci pentru-că d. Popea,*) cu care avuramu onóre a dispută despre scólele romane si formarea caracterului nationalu in acelea, se fia convinsu intr'adeveru, cumcă regimulu magiaru voiesce a magiarisá scólele poporale preste totu si nu este indestulitu cu asigurarea influintiei in conducerea instructiunei, cu permissiunea onor. redactiuni, voiu face cunoscutu urmatoriulu rescrisu alu d-lui ministru de culte in copia: 5695 Sz. Vallás és közoktatási magy. kir. Minister. Méltóságos és Főtisztelendő Püspök Ur! A Hunyad megyében fenálló s Méltóságod mult évi November 28-án 1532 sz. a. kelt felterjesztésében érintett iskolák, mint érdekelt községek kívánságához képest a népokt. törvény 80-§-a alapján fellállított tanintézetek állami jelleggel bírván, azok tannyelve kizárólag csakis a magyar lehet. — Miről Méltóságodat mult évi November 28-án 1532 sz. a. kelt becses előterjesztésére vonatkozólag a csatolmány visszazárása mellett oly tiszteletteljes megjegyzéssel értesitem, mikép érdekelt községek részéről ép azért késedelmeztetett a kérdéses tanintézeteknek állami jelleggel való életbe léptetése, mivel azokban az oktatási nyelv az állam hivatalos nyelve. Egyébként megemlítés nélkül még azt sem hagyhatom, hogy a román nyelvet a tanítók birják, s azok által az, — magyarázat közben kiegészítő nyelvül használtatik is. — Fogadja Méltóságod etc. Budapest 1880 évi April hó 25-én Trefort s. k. — In traducere prescurtata: „Ilustrissime si Reverendissime domnule episcópe! Scólele din cottulu Hunedórei amintite si in comunicatulu Ilustritatiei Tale, ridicare pe bas'a §. 80 din legea pentru instructiunea poporale, că institute de statu, conformu dorintiei comuneloru interessate, avendu caracteru de statu: limb'a propunerei in acele póte fi exclusive numai cea magiara.“ — (Periodulu alu doilea este o tautologia si intr'una rafneria stilistica.) — „Alcum trebuie se amintescu, cumcă invetiatorii vorbescu limb'a romana si aceea e folosita de ei cá limba auxiliara in propunere.“ — Primesce Ilustrissime etc. Budapest'a 25 Aprile 1880. Trefort m. p.

E cunoscutu adeca toturoru căti au studiatu mai de aprópe statistic'a invetiamentulu poporalu, cumcă in cottulu Hunedórei, care este mai curatu romanescu, in fórté multe comune romane si dupa limba si dupa religione, sunt scóle de statu, in cari contra naturei si reguleloru pedagogice — de si dupa legile patriei — sciintiele se propunu, nu in limb'a eleviloru, ci in cea magiara, cu totulu necunoscuta scolariloru.

Unu archiereu demnu de positiunea sa, s'a ingrijitu, precum se interesséda si de presente cá in institutele acele se se propuna religione si celeilalte sciintie in limb'a romana, si de cătra invetiatori romani, spre care scopu a si petitionatu la d. ministru, éra respunsulu i-a fostu celu aretatu mai susu. Ce e mai multu, in acele scóle sunt de comunu invetiatori calvini ori jidani magiarisati, alu caroru patriotismu este remuneratu cu posturi de docenti la poporulu romanu.

In scólele de statu si comunale regimulu dispune dupa placu si voia libera, precum voiesce se dispuna si in scólele confessionale; in cele de ántaiu dejá in fapta tîntesce a rapí religionea si limb'a generatiunei tinere; apoi judecandu dupa tóte simptomele, nu avemu nici-o cauza a ne indoi, că va urmá cătu mai curendu aceeași procedura si in scólele confessionali. Avemu si alte presemne elare, că preste puçinu se va formá o ceta de Erostrati, fara convingeri religionarie, cari se voru incercá, mai multu intru ascunsu, că se'si bata jocu de tóte legile omenesci. Se fimu inse convinsi, că nu exista omu nici potere omenéscă, care se fia vreodata in stare de a paralisá legile divine si naturali, că-ci de candu e lumea si ómenii in lume, Ddieu si natur'a au pedepsitu amaru pe toti rebelii in contra acelor legi.

T. Grachu.

Estrasu

din statutele „Asociatiunei nationale in Aradu pentru cultur'a poporului romanu.“

§. 1. Scopulu societatii preste totu e cultur'a nationala a poporului romanu; éra mai alesu inaintarea literaturii romane si a culturii sociale prin cetire si conversare, cu delaturarea toturoru disputeloru politice. Spre scopulu acesta societatea va avea:

a) a dá ajutoriu de bani séu altfelu de ajutoriu ori remuneratiune materiala studentiloru, si preste totu tineriloru romani mai seraci, carii ambla in institutele de invetiatura, séu si altcum se pregatescu pe orice cariera científica, artistica, industrială, de negociatoria, séu economica; asia si invetiatoriloru elementari romani, carii in chiamarea loru se trudescu cu sporu de lauda; si autoriloru romani, carii au lipsa de ajutorintia; nu altmintrea din timpu in timpu a întinde ajutorintia scóleloru elementare, care sunt in lipsa de carti si de alte unelte scolastice; éra invetiaceiloru buni a dá premie;

b) din productele literaturii romane, mai alesu din foile periodice si din gazete, precum si din alte opuri scientifique, a compune o biblioteca spre folosulu membriloru societatii, si prin acésta a mijloci: cá iubitorii de literatura incai din bibliotec'a Asociatiunei se póta cunoşce si folosí unele opuri literarie mai mari si mai sumptuóse, care prin singuratici nu se prea potu castigá;

c) a instruí o localitate buna pentru tinerea siedintelor si pentru asediarea bibliotecii Asociatiunei, cum si spre acelu scopu: cá acolo membrii Asociatiunei, pentru folosirea producteloru literarie atinse sub b) si pentru inaintarea culturii sociale prin conversare, dupa ordulu casei,*) in tóta dio'a se se póta luá parte in cetire, in jocuri de schacu, de biliardu, si in altfelu de petreceri culte sociale;

d) a fi cu luare aminte la pasii si opurile acelora, carii se trudescu pe lângu cultur'a natiunei romane, éra mai alesu pe campulu literaturii: a conlucră spre esirea opurilor literarie si artistice romane, prin acoperirea spesseloru editurei, prin defigerea premiiloru, si prin comandarea acelora: apoi in acestu modu a servi cá unu factoru alu inaintarii culturii nationale romane.

§. 2. Societatea va portá acésta numire: „Asociatiunea nationala in Aradu pentru cultur'a poporului romanu.“

§. 3. Loculu de siedintia alu Asociatiunei e orasiulu Aradu.

§. 4. Membrii societatii, afara de cei subscrisi, carii deodata sunt fondatorii acestei societati, potu fi toti acei cetatieni din Austri'a, carii au etatea deplina, dorescu cultur'a poporului romanu, au portare morala nepatata, si spre inaintarea scopuriloru societatii voru oferí pe trei ani o suma anuală celu puçinu de doi florini, la ce si fondatorii se legatuescu.

§. 6. Fiesce-care membru alu societatii in adunarea generala are votu decisivu; póte face motiuni, care se tinu de scopulu si lucrarea societatii: póte recomandá membri noi; póte fi alesu de presiedinte, vicepresiedinte séu notariu alu adunarii generale, si de membru alu directiunei, póte cercetá localitatea societatii pe lângu observarea regulamentulu casei,**) si acolo póte luá parte in cetire séu in alte petreceri sociale; din contra: e datoriu a conlucră, in cătu numai se póte, spre inaintarea scopuriloru societatii; a implini credintiosu insarcinarile date dela adunare si prin elu primite; éra mai alesu jumetate din sum'a anuală spre scopulu societatii oferita, la inceputulu fiesce-carui semestru a depune inainte.

§. 9. Directiunea e datóre la capetulu fiesce-carui anu a dá raportu la adunarea generala despre manipularea trebiloru societatii; éra deosebi si despre starea socóteloru portate despre perceptiuni si spesse, cum si despre starea fondulu instructu alu societatii.

§. 13. Membrii, carii aru fi moralicesce patati, nu altcum carii aru lucră in contra scopulu societatii, si cari nu aru implini indatoririle asupra'si primite, — prin directiune, cu invoirea aloru doue parti de trei din numerulu membriloru directiunei, se voru sterge din rendulu membriloru societatii, fara cá aceia se póta pretinde a li se întorce sumele de bani platite in casad'a societatii.***)

*) Vrea se dica: regulamentulu casei. Ordu (dela latin: Ordo, inis), este in limb'a romanéscă unu barbarismu, care rupe urechi'a. Not'a Red.

**) Regulamentu, séu déca voiti. Ordine si nicidecum Ordu. Red.

**) Casada? De unde páua unde casada? Red.

Sciri diverse.

— (Asociatiunea transilvana.) Estragemu dintr'o corespondentia particulara a „Romanului“ primita din Transilvani'a urmatoriulu passagiu relative la acésta institutiune nationala:

„Asociatiunea transilvana, dice coresp. este unic'a institutiune ce dá romaniloru din Transilvani'a ocaziunea de a se intalni celu puçinu odata pe anu la o convenire culturala si literaria.“

„Ea este infintiata de 19 ani si dispune astadi de unu capitalu de 81,645 fiorini. Este unu capitalu fórté modestu, inse cu tóte acestea a produsu fructele cele mai frumóse si inbucurátore, a datu in fiacare anu burse pentru tineri la diferitele institute de invetiamentu, a datu burse pentru industriasi si comercianti, a datu premii, a ajutoratu scóle poporale si alte multe asemenea. Regretu că nu am la indemana unu conspectu despre tóte jertfele sale aduse dela infintiarea ei până astadi pe terenulu culturii nationale, despre bursele, premiele si celeilalte ajutóre, care facu unu capitalu mai mare, decâtu celu ce exista, că-ci atunci ori-cine si-ar potea face o idea lamurita despre beneficiile ei de până acuma....“

— (Hymen.) D-lu Emiliu M. Vicasiu, absolutu de teologia din Gherl'a si-a serbatu in 6 l. c. cununi'a sa cu d-siór'a Eleonor'a Popu, fic'a notariului din Banisiór'a. Se fia in óra buna si fericita!

— (Hymen.) D-lu Erofteiu Gheaja si d-siór'a Mari'a Circa isi voru serbá cununi'a la Deasiu in 31 Aug. st. v. Se fia bine-cuvenitati intru multi ani!

— (Kossuthianismulu progressédia si in Transilvani'a.) In 6 l. c. partid'a kossuthiana s'au constituitu in Clusiu, in locuinti'a preotulu reformatu Gregor Szas, alegandu'si de presiedinte pe avocatulu din Clusiu Rudolf Haller. Totu cu acésta ocaziune s'au decisu a se infintiá si unu nou diariu opositionale subt titlulu „Elenzék“ (Opositione), care va aparea in curendu la Clusiu.

— (Urmari de ale betiei.) Ni se scrie dela Pianulu sasescu, că in 18 Augustu facéndu-se o betia din cele usitate in cárcium'a de acolo, dascalu si notariulu, ambii veri primari, din caus'a unui sasu se luara la bataia cu sparseturi de sticle si tranteli. Notariulu remase batutu, éra dascalulu se luá cu sasulu pe aci incolo. Dupa 2 dile esi cocosiulu rosiiu pe siur'a lui Savu tatalu dascalului. Acea siura au arsu acum a trei'a óra.

Este acésta vendetta italiana, arnautiesca, sérbesca sau secuiéscă? ori cá jupanii notariu si dascalu au imitatu pe redactorii Verhovay si Bartok? Blastematu progressu in cultura!

— (Victori'a englesiloru in Afganistanu.) Diariulu „Neue fr. Presse“ publica urmátorea telegrama ce i se tramite din Londr'a, cu data de 4 Septembre:

„Ministeriulu Indiiloru a publicatu astadi la amiadi urmátorea depesia a generalulu Roberts, data in Kandahar 1 Septembre, 6 óre sér'a: „Armat'a lui Eyub-Khan a fostu astadi cu totulu batuta si inprasfiata si acésta, precum speru, cu nisce perderi relativu mici. Lagarulu seu a fostu luat, cele doue tunuri perdate au fostu redobandite, éra brav'a nóstra infanteria a pusu man'a pe mai multe tunuri minunate. Cavaleri'a nóstra urmaresce pe inanicu. 9 din oficiarii nostrii sunt morti séu raniti; 18 ómeni au fostu omoriti, 57 raniti. Perderile trupeloru indigene sunt inca necunoscute, dara este probabilu că ele nu sunt mari. Pe lângu acestea generalulu Roberts mai anuntia, că s'a gasitu in lagarulu lui Eyub-Khan cadavrulu locotentulu Maclaine, asassinatu de curendu. Se dice că Eyub fuge spre Herat.“

O alta telegrama din Londr'a, totu cu dat'a de 4 Sept., mai anuntia urmátorele:

„Telegrame oficiale confirmá total'a infrangere a lui Eyub-Khan. Perderile Englesiloru sunt mici. Se dice că Eyub, care fuge spre Herat, aru fi perdutu 10,000 prisonieri.“

— (Armat'a romana) este representata la manevrele din Galiti'a prin: colonelulu Budisteanu, siefulu regiment. 4 de infanteria, maiorulu Alesandrescu, maiorulu Vladoiianu si capitaniulu de artileria Siomescu. D-lu ministru de resbelu Slaniceanu va sosi in 13 l. c. la Cernauti spre a salutá acolo pe imperatulu austro-ungaru.

*) Care din fratii Popea si in care foia periodica, séu in ce carte. Red. Obs.

— (Tabloulu posturilor de medici vacante in Romani'a.) Diariile de dincolo publica tabloulu de posturile de medici de spitale si orasie aflate vacante, cari urmédia a se dá in concursu, potrivit art. 29 din legea sanitara si a art. 1 din regulamentul concursurilor:

Medic. de orasie: Orasiulu Têrgulu-Jiulu, lei 300 léfa. Orasiulu Falticeni, lei 150 léfa si 50 lei diurna. Orasiulu Alexandria, judetiulu Teleormanu, lei 250 léfa. Orasiulu Zimnicea, judetiulu Teleormanu, lei 400 léfa. Orasiulu Rusi-de-Vede, judetiulu Teleormanu, lei 150 léfa. Orasiulu Mizilu, judetiulu Buzeu, lei 300 léfa. Orasiulu Oltenitia, judetiulu Ifovov, lei 200 léfa. Orasiulu Hârlau, judetiulu Botosiani, lei 166 léfa. Valcea, lei 100 léfa pe luna.

Medicin'a veterinara.

Bub'a manzului.

Subt acestu titlu aflámu in „Monitoriuu agricol“ din Bucuresci, urmatoriulu articolu instructiv, pe care recomandandu'lu onor. nostrui cetitori si cu deosebire d-loru economi, ilu reproducemu si noi la locul acesta cum urmédia:

„Este o bóla care se ivesce numai la cai si care consta in inflamatiunea partiei din launtrulu nariloru (mucósa nasala) si de imflatur'a glanduleloru sub-maxilare (gálci), insoáite si de imflatur'a partiloru ce le inconjóra.

Bub'a manzului se póte declará la cai de ori ce etate, dar ea afectá mai cu séma manzii. Póte se nu se ivésca la toti caii. S'a vediuu inse ca dens'a se póte ivi de mai multe ori pe acelasiu individuu.

Causele ce predispuu caii a contractá bub'a manzului sunt: dentitiunea care este cea mai influenta; schimbarea de regiune si prin urmare de clima, ostenéla, lucrulu prea timpuriu si schimbările de alimente, etc.

Ér' causele ce o ocasionédia sunt: infuinti'a unui aeru rece si umedu, cétia grósa, gazele iritante etc.

In urm'a observatiuniloru positive a veterinariloru distinsi, se admite astadi, ca bub'a manzului este contagiósa (molipsitóre); cá-ci este demonstratu cá animalele sanetóse si bine alimentate potu contractá acésta afectiunea prin locuirea in acelasiu grajdu cu animale bolnave.

Bub'a manzului se ivesce sub doue forme: usióra si grava.

La prim'a aretare a acestei bóle se observá puáine friguri; turburarea este generala si ea se caracteriséla prin tristetia, lipsa de pofta de mancare etc. Semnulu celu mai constantu este imflatur'a glanduleloru sub-maxilare (gálci) si ale partiloru vecine situate intre falci; interiorulu nariloru si alu pleopeloru este asemenea puáinu imflatu si rosii.

Scursórea de mucu din nari incepe la 6 séu 8 zile dupa ivirea gálciloru; dela acestu momentu starea generala a animalulu bolnavu pare ca se indreptédia.

Inflamatiunea spatiulu coprinsu intre falci se termina mai totdeauna prin supuratiune (formare de puroiu). Câte odata aceste semne iau o intensitate mai mare, vedemu atunci cá semnele susu indicate sunt mai accentuate séu mai pronuntiate, inflamatiunea se intinde in organe mai sensibile si mai profunde; scursórea mucósa este mai abundanta si de limpede ce erá la inceputu ea devine la acésta stare de o colóre cam verduie.

Daca bub'a manzului este simpla si usióra, trebuesce se favorisamu mersulu ei, tinendu partile imflate invelute cu peturi caldúse, séu ceea ce este preferabilu, o blana aplicata pe partile bolnave; oblojite calde si cataplasme de faina de inu calde sunt fórté recomandate in asemenea cadiuri.

Candu se ivesce cu simptome mai marcate si mai grave, vomu prescrie diet'a si fumegatiuni emoliente in cavitatile nasale. Aceste fumegatiuni dau unu efectu incontestabilu si sunt cu atátu mai pretióse in tratamentul acestei bóle, din caus'a inlesnirii cu care se póte aplicá si fiindu-cá sunt cunoscute de mai toti proprietarii de cai. Cu tóte acestea voiu arátá modulu celu mai practicuu de a'lu intrebuintia: Se ia flóre de fenu care se pune intr'o traista (cá acele ce se obiceiuescu la tiéra séu in voiagiu, pentru a dá ordiu la cai) si se oparesce cu apa ferbinte, dupa ce se scurge ap'a traist'a se va aplicá la botulu calului, se intielege cá ap'a ferbinte se evaporédia si cá acesti vapori sunt plini de principii emoliente si aromatice luate séu sustrate dela flóre de fenu; acesti vapori se dirigu spre narile deschise ale animalulu, care se bucura de efectulu loru salutaru.

Afara de aceste ingrijiri ceea ce este mai de

recomandatu, este aplicatiunea unei vesicatóre pe gálci, care vesicatóre are de scopu de a provocá mai repede formatiunea puroiulu. Formul'a cea mai usitata in asemenea casuri este urmátórea:

Ia: Alafia de mercur simpla: 60 grame.

„ Prafu de cantharide: 12 grame. — Mesteca. Se se aplice pe gálci.

Pipáindu abcesulu, daca vedemu cá puroiulu s'a stabilitu, atuncea se deschide acésta colectiune cu unu bisturi. In casuri mai grave recomandamu cetitoriloru si proprietariloru de cai a avea recursu la mediculu-veterinariu.

Inainte de a terminá, consiliédiu pe proprietarii ce au cai afectati de bub'a manzului, cá mesura de precautiune, se separe totdeauna bolnavi de sanetosi; fiindu admisa posibilitatea transmissiunii acestei afectiuni, ar fi o imprudentia de a lasá in contactu pe bolnavi cu sanetosi.“

Louis Vincent,
medicu-veterinariu
membru alu comitetulu societati
centrale de agricul.

Conversatiuni literarie.

In cursulu verei rogaseramu pe unii domni literati ai nostrui, cá discussiunile filologice si anume cea relativa la ortografia, se le amanamu — incai in acestu diariu mai multu politicu si mai puáinu literariu, pe lunile de tótna si de érna, din cauza mai virtosu, cá preste véra absentédia in caletorii si pentru cautarea sanetatiei mai multi barbati de ai nostrui devotati sciintiei, prin urmare nu potu fi in curentulu discussiuniloru, pána la intórcere. Intr'aceea unele foi nepolitice, precum, „Amiculu familiei“ dela Gherl'a si „Scól'a romana“ dela Nasaudu, continuara cu unele studie limbistice demne de tóta atentiunea barbatiloru nostrui de sciintia, carii n'au de cátu se revina la ele.

Zelulu laudabile alu literatiloru romani din comitatulu Satmaru scornise multa pulbere in Juniu a. c., cá si cum acelora nu le-aru mai fi permisu a se interessá de limb'a loru nationala. In locu cá celu puáinu bun'a loru vointia si caldúros'a interessare se fia fostu primita in spiritulu blandetiloru si incuragiéta cu atátu mai multu, cu cátu ea se manifestá dintr'o parte, de unde nu prea eramu dedati se o asteptamu de cátiva ani incóce, densii fusera luati preste pitioru, precum se dice pe la noi. Pentru-ce? De candu studiulu limbei romanesci s'a facutu monopulu numai pentru „filologii“ din Sibiuu, Bucuresci si Jasi? De candu romaniloru din Ungari'a li s'a cassatu dreptulu de a se ocupá de limb'a loru materna, a o studiá, a si-o preface in limba nationale prin unificarea pronunciatiei loru proprie, cu limb'a majoritatiei nationale? Nu le este loru de ajunsu cu persecutarea ei din alta parte?

Se vedemu inse, ce crima mare filologica voru fi commisú confratii din Satmaru atunci, candu s'au adressatu densii cátra dn. Ioanu Ghic'a presiedintele Academiei in cestiunea ortografiei. Informatiunile ce urmédia mai la vale, ne voru dá respunsulu.

„Cu placere descriu liniile aceste, avendu a ve incunoscintia despre unu lucru frumosu si de mare interessu pentru toti romanii; — intemplatu in Satmaru, cá documentu, cá inteligenti'a romana din acestu comitatu se scie interessá cu caldura, pentru afacerile relative la cultur'a poporulu romanescu.

Abia a petrunsu si aici scirea prin diarie, despre proiectulu d-lui Titu Maiorescu, pertractatu in sesiunile sectiunii filologice ale Academiei romane, si toti amu asteptatu cu incordata atentiune deslegarea finale a acestei cestiuni grave, ce de atát'a timpu agitédia spiritele ómeniloru nostrui de specialitate.

Vediendu inse, cá desbaterile urmate in sectiunea numita, nu tindu a deslegá cestiunea pe bas'a si intielesulu principiiloru filologice, dupa modest'a nóstra opiniune, — acceptate si acceptabile, ne-amu simtitu indemnati a dá espressiune pareriloru nóstre. Timpulu inse erá urgentu, si noi amu doritu cá presidiulu Academiei se fia incunoscintiatu, cá multi din publiculu romanescu nu sunt de parerile manifestate in proiectulu lui Maiorescu, inainte de ce s'ar pertractá caus'a in sesiunea plenara a Academiei romane. Deci adunandu-ne cátiva in Iiomorodu, spre a ne consultá despre cele ce ar fi de facutu, amu statoritu urmátóriele:

1. Fiindu-cá, precum am amintitu, timpulu erá urgentu, se cere se ne constituimu in conferintia preliminará ad hoc, a inteligentiiei romane din cottulu Satmarului, si din stnulu acestei conferintie se se espedie o telegrama presiedintelui Academiei, in carea se fia rogatu, cá se impedece adoptarea proiectulu amintitu, care, dupa convingerea nóstra este unu atentatu contra limbei romane. Cu componerea si espedarea telegramei s'a incredintiatu biuroulu conferintiei, alesu in persónele d-lui I. Marcu cá presiedinte, si alui V. Lucaciú cá secretariu. Conferintia s'a constituitu, depesi'a s'a espedatu, precum voru scí lectorii „Observatoriulu.“

2. Spre justificarea pasiulu acestuia, inaintea confratiloru nostrui din comitatu, precum si inaintea întregei inteligentiei romane, s'a statoritu, cá parerile nóstre ma-

nifestate asupra limbei si ortografiei romane in genere, precum si asupra proiectulu in specie, se se compuna in unu opu separatu, care apoi, in una conferintia plenara a inteligentiei romane din comitatu, conchiamande in terminulu celu mai scurtu, se se desbata si se servésca de unu pronunciamento alu inteligentiei romane din comitatu in caus'a numita. Cu componerea acestui operatu s'a incredintiatu in unanimitate d. J. Marcu, protopopulu Satmarului, aflandu'lu chiamatu si capace specialmente spre scopulu acesta, pentru cunoscintiele lui profunde in cestiunea limbei si a ortografiei romane. Ficsarea terminulu conferintiei, si chiamarea aceleia s'a incredintiatu biuroulu conferintiei preliminarie.

Dupa aceste d-lu I. Marcu, punendu'si tóta diligen'ti'a, între multele ocupatiuni, in scurtu a terminatu cu operatulu seu; terminulu conferintiei generale s'a ficsatu pe 3 Juniu st. n. Invitatiunile s'au compusu si espedatu prin biuroulu mai susu amintitu, in tóte partile comitatulu, s'au scrisu epistole private in mai multe parti, s'au facutu invitatiuni in persóna, asia, in cátu tóta inteligenti'a romana din acestu comitatu a fostu si incunoscintiatu si invitata la conferintia pe 3 Juniu st. n.

Conferintia s'a si tinutu la terminulu ficsatu.

Cá on. publicu se védia din actulu celu mai competentu decursulu conferintiei, imi iau libertate a comunicá intregu processulu verbale, fiindu-cá si altcum s'ar recere se amintescu separatu fiasi-care punctu din acelu protocolu.

(Urmédia processulu verbale.)

Pretiiurile cerealeloru

si altoru obiecte de trauu au fostu la

7 Septembrie st. n. in Sibiuu:

Gránu, dupa cualitati	1 hectolitru	fl. 6.50—7.50
Gránu, amestecatú	1 „	5.—6.—
Secara	1 „	4.90—5.30
Papsiuiu	1 „	4.60—5.—
Ordiu	1 „	4.10—4.50
Ovesu	1 „	1.80—2.20
Cartofi	1 „	1.60—2.—
Mazare	1 „	6.50—7.50
Linte	1 „	9.—10.—
Fasole	1 „	6.—7.—
Lardu (slanina)	50 Kilogram.	„ 36.—38.—
Untura (unsóre topita)	50 „	„ 30.—32.—
Carne de vita	1 „	—46
Oua 10 de	„	—20

Cursuri de Bucuresci in Lei noi (franci).

12 Augustu st. v. 1880.

Obligatiuni rurale din 1864 convertite cu 6%	1.	98.1/4 b.
Inprumutul Oppenheim (Londra) din 1866 cu 8%	„	108.—
Obligatiuni dominiali cu 8%	„	—
— Creditu fonciariu rurale cu 7%	„	98.—
— Creditu fonciariu urbanu cu 7%	„	91.1/2 „
Inprumutul municipale alu capitalei din 1875 cu 8%	„	98.1/2 „
Actiunile caliloru fer. rom. (Berlin) din 1866 cu 5%	„	55.—
Obligatiuni din 1868 cu 6%	„	98.80 „
Prioritati cu 8%	„	—
Actiunile banicei Romani'a din 1869	„	335.—
Daci'a, comp. de ascur. din 1871 act. (fr. 500) 8%	„	215.—
Romani'a, compania de ascur., din 1875 cu 8% act.	„	—
(200 l.) platitu 100	„	72.—
Rent'a romana din 1875	„	76.1/2 „
Diverse:		
Argintu contra auru	„	4% „
Bilete hipotecarie	„	2 1/2% „
Florini val. austriaca	„	2.14 „

• Cura pentru érna. •

Wilhelm's THE'A CURATITORE DE SANGE

antiartritica si antireumatica

a lui (1) 17 25

Franciscu Wilhelm,

farmacistu in Neunkirchen (Austri'a de jos),

a fostu folosita in fórté multe casuri cu rezultatele cele mai bune, ceea ce se probédia prin mii de scrisori de recunoscintia, in contra siodinei, a reumatismulu, a raneloru deschise, in contra reiloru invecitate si permanente, a raneloru care puroieáza neincetatn, ale bubeloru pe piele, remase din morburu secsuale, bubeloru de pe corpu si din fatia, peteloru, bubeloru siphilitice, infaturiloru de ficatu si splina, dureriloru hemoroidale, galbinare, suferintieloru intensive a nerviloru, a muschiloru si a dureriloru la incheiaturi, greutatiloru de stomacu si de venturi, incuieriloru, ale udului, polutiuniloru, inpotentiei la barbati si pótele albe la femei, morburiloru scrofulóse, infaturi ale ghinduleloru si in contra altoru suferintie. Atestatele la cerere se tramitu gratis.

Pachete inpartite in 8 doze se afla cu pretiu de 1 fl., pentru timbru si pachetare se socotescu 10 cr.

Pentru de a se apará de falsificate, se se caute cunoscutele marce brevete si legalisate in mai multe state.

Se afla de vendiare in Sibiuu la d-nii Fried. Thallmayer si I. B. Misselbacher.

• Cura pentru primavara. •

Ernaticu de vite.

Pe mosi'a Darabani, judetiulu Dorohoi, gasindu-se fenu de cea mai buna calitate si pasiune inbelsiugata si intinsa, — mocanii cu oi, cai, séu ori-ce altu soiu de vite sunt primiti la ernaticu cu conditiunile cele mai favorabile. Atátu in privirea indemanariloru cátu si a pretiulu a se adressá directu la Curtea mosiei. (29) 2—6

Editoru si redactoru responsabilu: G. Baritiu.
Tipariulu lui W. Kraft.